

Колос Н.М., здобувач ступеня вищої освіти магістр Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ
Комаринська Ю.Б.

ОБСТЕЖЕННЯ СЛІДІВ ТРАНСПОРТУ ЯК РІЗНОВИД ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

За останні роки значно зросли можливості експертних досліджень, використовуються нові методи, застосовуються комп'ютерні технології. Але практика свідчить, що слідчі не завжди знайомі з експертними можливостями, тому часто на експертизу не надаються речові докази, неправильно формулюються запитання, а деякі взагалі не виносяться. Допускаються помилки при відборі зразків для порівняльного дослідження, наданні вихідних даних для експертизи (часто через їх неповноту). Трапляються і випадки ненадання необхідної

інформації. Крім того, недостатня обізнаність слідчих органів і суду іноді не дозволяє оцінити значення і зміст дослідницької частини висновку експерта [1, с. 35].

Основними завданнями транспортно-трасологічної експертизи є:
ідентифікація за слідами, залишеними транспортним засобом, певного його екземпляра або установлення його типу, моделі;
визначення місця зіткнення транспортного засобу і місця наїзду на пішохода, установлення механізму утворення слідів;
розташування транспортного засобу стосовно проїзної частини на момент контактування.

Ці завдання вирішуються шляхом дослідження слідів, виявлених на місці ДНІ, пошкоджень транспортного засобу. Тому призначати транспортно-трасологічну експертизу доцільно лише тоді, коли є можливість надати експертові об'єкти, які перебували в контакті, або матеріали справи, в яких повно та об'єктивно зафіксовано відповідні сліди.

Для встановлення обставин залишення потерпілого у небезпеці внаслідок ДНІ має значення надання транспортно-трасологічною експертизою відповідей на такі запитання: чи залишені певні сліди (які саме і на чому) ходовими частинами (колесами, шинами тощо) цього транспортного засобу; до якого типу (марки, моделі) належить транспортний засіб, яким залишено ці сліди; яким було взаємне розташування транспортного засобу і пішохода під час наїзду на останнього; який механізм контактування пішохода та транспортного засобу; на якому місці дороги стався наїзд на пішохода; який механізм утворення слідів (удар, ковзання тощо); у якому напрямку стосовно слідосприймаючої поверхні рухався транспортний засіб?

Для відповіді на ці запитання експертові надаються слідоутворюючі об'єкти (шини, деталі тощо) або їх експериментальні зліпки (відбитки шин на папері), предмети, на яких залишилися сліди зазначених об'єктів, або зліпки (масштабні фотознімки) цих слідів, а також протоколи огляду місця події з усіма додатками до них. Іри дослідженні слідів транспортного засобу на одязі або взутті потерпілого експертові також надається акт судово-медичного дослідження пошкоджень на його тілі [2, с. 481].

Окреме місце в експертному забезпеченні розслідування та розкриття злочинів цієї категорії займає трасологічна експертиза. Найчастіше вона призначається у випадках виявлення на місці події

уламків розсіювачів світла фар, інших деталей транспортного засобу, частин одягу потерпілого. Часто виникає необхідність визначення моделі автомобіля і його ототожнення за окремими частинами і деталями. Експертними діями можна встановити тип розсіювача світла фар за уламками фарного скла, наданого на дослідження; встановити тип автомобіля, на який встановлюється розсіювач світла фар; чи не становлять уламки фарного скла, виявлені на місці події, єдине ціле з уламками, наданими на дослідження, тощо.

Важливе місце у встановленні обставин ДНІ займає автотехнічна експертиза [3, с. 14]. До її завдань належать: з'ясування технічного стану транспортного засобу або окремих його механізмів і вузлів; визначення відносного часу появи конкретної несправності (виникла вона до ДНІ або в результаті ДНІ), причин та умов її виникнення; встановлення причинного зв'язку між наявною несправністю та наслідками, що настали. Автотехнічна експертиза дозволяє вирішити питання, пов'язані з аналізом механізму ДНІ (визначити за довжиною гальмового шляху швидкість руху транспортного засобу, момент виникнення небезпечної ситуації, як повинен був діяти у цій ситуації водій, чи мав він технічну можливість уникнути події, чи відповідали його дії Правилам дорожнього руху України) [4, с. 846].

Слідами ходової частини, виступаючих частин і вузлів можливо ототожнення транспортного засобу (встановлення його групової приналежності). Крім того, вивчення слідів таких дозволяє відновити механізм події: визначити напрямок і швидкість руху, місце, кут і лінію зіткнення, інші важливі обставини ДТП.

Виявлені сліди транспортних засобів на місці події повинні бути описані в протоколі огляду, де зазначаються: вид слідів (об'ємні, поверхневі, гальмування, юза і т. п.) і їх розташування; вид і особливості слідосприймаючої поверхні; кількість і взаємне розташування слідів, утворених різними колесами однієї автомашини, і результати їх вимірювань (розмір колії, бази); місце розташування, довжина і ступінь вираженості слідів гальмування; розміри слідів шип; малюнок протектора, відображений в слідах, і розміри основних його елементів; наявність, розташування, форма і розміри добре виражених індивідуальних особливостей шини, відображених в слідах; напрямок руху автомашини; способи додаткової фіксації і вилучення слідів, застосовані при огляді, перелік матеріалів, які додаються до протоколу; як упаковані вилучені сліди [5, с. 287].

При огляді транспортного засобу у протоколі повинні бути вказані транспортний засіб, його вид, модель, реєстраційний номер, колір, характер перевезеного вантажу, де перебуває транспортний засіб (на проїжджій частині, тротуарі, в кюветі тощо), вид сліду (вм'ятина, розрив металу, подряпина тощо), відстань між транспортними засобами, що перебувають па місці події, місце розташування трупа і відокремилися деталей, частин.

При фотографуванні слідів транспортних засобів проводиться вузлова і детальна зйомка. При вузловій зйомці сліди шин фотографуються на тлі навколишньої обстановки, за детальною - фотографуються окремі фрагменти із особливостями, що в них відобразилися. Поряд із слідом розташовується масштабна лінійка або стрічка, що дозволяє визначити розміри сліду.

З об'ємних слідів транспортних засобів можуть бути виготовлені зліпки. Техніка виготовлення зліпків з допомогою розчину гіпсу та ж, що і у випадках копіювання слідів ніг. Іноді доводиться робити заливку слідів, відносно великих по довжині. Тому слід шин попередньо поділяють на ділянки довжиною 40-50 см тонкими перегородками з скла, фанери, картону і т. п., вдавлюючи їх у слід. Потім проводиться заливка гіпсовим розчином. Поверхневі сліди шин (нашарування) копіюються за допомогою листа гуми, попередньо зачищеною наждачним папером, фотопаперу, липких плівок. [5, с. 319]

З появою нових видів експертиз виникають і нові комплексні експертизи. Так, в останні роки частіше призначається хіміко-металографічна експертиза деталей транспортних засобів, яка вирішує такі завдання:

- визначення характеру зламу металевих частин автомобіля;
- металографічне визначення дефектів металу, термічної обробки;
- визначення термічних змін ниток накаливання та держаків (з метою встановлення чи були включені фари в момент ДНІ);
- встановлення відповідності матеріалів, з яких виготовлені деталі, проектно-розрахунковим та технічним нормам [6, с. 67].

Список використаних джерел

1. Злочинність в Україні : зб. статей Держ. коміт. статист. України. - К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2008. - 118 с.
2. Клименко Н.І. Судова експертологія : курс лекцій для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Н.І. Клименко. — К. : Ін Юре, 2007. — 528 с.

3. Словник спеціальних термінів правоохоронної діяльності/ [за ред. Я.Ю. Кондратьєва]. - К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. - 560 с.

4. Криміналістика : учебник / [Аверьянова Т.В., Белкин Р.С., Корухов Ю.Г, Россинская Е.Р.]; под ред. Р.С. Белкина. - М. : Норма-Инфра, 2001. - 990 с.

5. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах : навч.-практ. посіб. / [уклад. Б.О. Кириш]. - Львів : Ліга-Прес, 2008. - 349 с.

6. Еленюк Г.А. Использование специальных знаний при расследовании ДТП / Еленюк Г.А., Ищенко П.П., Ярослав Ю.Ю. - Караганда : Карагандинс. высш. шк. милиции, 1987. - 93 с.